

PROF. dr. RORY PUTMAN

Zijn vader was kernfysicus, maar zelf had Rory Putman meer met natuur en wilde dieren. Elke schoolvakantie bracht hij door als assistent op de *shooting estates* in het Verenigd Koninkrijk. Daar groeide zijn fascinatie voor het wilde dier.

‘Europese jager is onmisbare schakel in beheer van grote hoefdieren’

Putman: *‘Aanvankelijk twijfelde ik zelfs of ik biologie moest gaan studeren. Ik was bang dat mijn liefde voor de wilde natuur zou bekoelen, maar dat is gelukkig niet gebeurd. Ik zie in de Highlands, waar ik woon, elke dag reeën en herten en nog steeds voel ik de adrenaline stromen als ik ze in het wild zie grazen of rennen.’*

Tekst Oswin Schneeweisz

Regelmatig verruult hij zijn geliefde Schotse hooglanden voor een verblijf in ons land. Dat heeft alles te maken met zijn aanstelling als gasthoogleraar bij het departement Dier in Wetenschap en Maatschappij aan de faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht. Putman is een gerespecteerd wetenschapper (en jager) die in Southampton vijftien jaar lang een grote onderzoeksgroep leidde en momenteel werkzaam is als adviseur op het gebied van wildbeheer. Recentelijk publiceerde hij zijn derde boek over wildbeheer in Europa. Putman: ‘Met deze serie willen we niet alleen het Europese wildbeheer in kaart brengen, maar ook kijken we naar de kosten en economische waarde. Wat zijn de verschillen en overeenkomsten in beheer? Waar gaat het goed? Waar gaat het fout?’ Het laatste, recent verschenen boek **Behaviour and Management of European Ungulates**, waarover hij samen met collega-wetenschapper Marco Apollonio de eindredactie voerde, gaat in op het beheer van grofwild in Europa. Putman: ‘In het eerste deel keken we vooral naar de aanwezige soorten, hun status en de wijze waarop ze in 36 verschillende Europese landen beheerd worden. In het laatste deel komen meer onderwerpen aan de orde. Concluderend kun je stellen dat goed beheer gebaseerd is op kennis. Daar waar het beheer faalt, ontbreekt vaak ook de

kennis. Ook hopen we met deze studie een bijdrage te kunnen leveren aan een op kennis gebaseerde discussie over wildbeheer, want maar al te vaak wordt gesproken vanuit eigenbelang en emoties.’

Signaleerde je grote verschillen tussen de Europese landen?

‘Er zijn verschillen, maar die hebben vooral te maken met regionale en nationale tradities en historisch gegroeide bestuurlijke systemen. Je kunt bijvoorbeeld in Nederland een bepaalde aanpak voorstaan, maar als die niet strookt met de jachttraditie in een Germaans land zal die daar niet worden overgenomen. De Europese eenwording heeft dus zo zijn grenzen. Ook hebben in het wild levende dieren niet in alle landen dezelfde status. In het voormalige Oostblok hebben wilde dieren geen enkele status. Daar zijn ze van de staat en is er een grote bemoeienis van de overheid. Grof gezegd kun je stellen dat er in Europa drie verschillende categorieën zijn. De dieren zijn van niemand, ze zijn van de staat of ze zijn van de mensen. Mijn voorkeur gaat uit naar een systeem waarin de jager of beheerder een grote mate van zeggenschap heeft, maar waar de overheid wel controle uitvoert.’

In Noorwegen doen ze het goed. Daar heeft men een balans gevonden tussen publieke en private belangen in een systeem dat zowel vrijwillige input van de jagers kent als dwang van de overheid. Beheerders en landeigenaren maken samen een plan. Als dat wordt goedgekeurd door de regio mogen ze tien jaar hun gang gaan om de doelen te halen. Als ze dat niet doen of met een ondeugdelijk plan komen, grijpt de overheid in en legt een taak op. Ik vind dit een goed systeem omdat wildbeheer bestaat bij de gratie van loyaliteit en daarvoor is het noodzakelijk dat jagers en beheerders zelf geloven in de plannen die ze uitvoeren.'

In Europa is het grofwild en zeker ook het reewild aan een flinke opmars bezig. Hoe verklaar je dat?

'Dat heeft te maken met een aantal factoren. Er zijn in Europa grote gebieden leeg komen te staan door de trek van mensen van platteland naar stad, tegelijkertijd is in grote delen van Europa het areaal bosgebied flink toegenomen. We hebben dus zelf een perfecte situatie gecreëerd voor grofwild om uit te breiden. Tegelijkertijd is de druk van bovenaf afgenomen, want er komen in Europa steeds minder jagers en beheerders en de jagers die er zijn worden steeds ouder. Wanneer je op Europese schaal naar de demografische gegevens van de jagersgemeenschap kijkt, zie je een gestage afname qua aantallen en een flinke toename in leeftijd. Over dertig jaar zal de verhouding tussen noodzakelijk afschot en het aantal jagers zo scheef liggen dat er een disbalans ontstaat. Daarmee is meteen duidelijk dat het beheer in Europa drijft op de zogenaamde 'recreatieve' jager. Zelfs in Japan zie je een soortgelijke ontwikkeling. Door het gebrek aan jagers komt het beheer van herten in de knel. Door de overheid aangestelde, betaalde jagers moeten het gat nu dichtent.'

Foto: Bas Worm

'Er is voor grofwild een perfecte situatie gecreëerd om uit te breiden'

De vraag is of dieren in het wild überhaupt beheerd moeten worden en zo ja waarom?

'Ja... maar dat is lang niet altijd omwille van het welzijn van het dier, maar vanwege de belangen van mensen. Laten we eerlijk zijn. Ik hoor nog vaak jagers vertellen dat ze beheren zodat de populatie gezond blijft en omdat natuurlijke predatoren ontbreken. Dat is natuurlijk wel een beetje waar en het klinkt leuk, maar nergens is bewezen dat natuurlijke predatoren een populatie dusdanig beheren dat die gezond blijft. De draagkracht van een gebied is in veel gevallen afhankelijk van de menselijke activiteit in dat gebied. Als we het aan de predatoren overlaten zouden de aantallen in de populaties waarschijnlijk nog te hoog blijven, omdat wij nu eenmaal bossen willen laten groeien, landbouw bedrijven en verkeerswegen en woonwijken aanleggen.'

In Nederland is het begrip welzijn in de nieuwe natuurwet juist gekoppeld aan de mogelijkheid tot beheer. Wat vindt u daarvan?

'Natuurlijk is het welzijn van dieren belangrijk, maar we moeten ons ook realiseren dat juist dat welzijn van het dier vaak door menselijke activiteiten wordt bedreigd. Het begrip welzijn moet dan ook een veel ruimere invulling krijgen. Het heeft ook te maken met het bieden van goede levensomstandigheden, genoeg dekking en voedsel. En ook met de zeer belangrijke weidelijkheidsregels die verantwoordelijke jagers toepassen.'

Welzijn van wilde dieren moet niet louter meegewogen worden in beheerplannen, maar in alle interventies die mensen in een gebied doen. Overal in Europa zie je dat er veel meer belangen meespelen op grond waarvan beheer plaatsvindt. In Hongarije accepteert men behoorlijk veel vraatschade omdat men nu eenmaal genoeg wild wil hebben voor de jacht. Dat is een inkomstenbron. Bij ons in Schotland wilde de overheid recent in een bepaald gebied minder reeën, maar de landeigenaren kwamen in opstand omdat die reeën juist goed waren voor het toerisme. Zij willen dat de dieren zichtbaar zijn.'

Wat is het effect van veel dieren, bijvoorbeeld edelherten, op een klein gebied in relatie tot de biodiversiteit?

'Het is lastig om daar harde uitspraken over te doen. We weten namelijk niet precies welk effect bijvoorbeeld een flinke populatie edelherten echt heeft. Er zijn geen absolute gegevens waarmee je bijvoorbeeld kunt zeggen: als de dichtheid meer dan 60 dieren per 100 hectare bedraagt, is het teveel. Het verschilt van plek tot plek. Als je een grote populatie edelherten hebt - bijvoorbeeld in delen van Schotland waar wel 40 dieren per 100 hectare leven - kan dat een grote impact hebben op de biodiversiteit. Maar of die impact ook daadwerkelijk

schadelijk is hangt af van je grondgebruik. Als je verder geen doel hebt met dat land kan zo'n grote populatie geen kwaad, maar als je er landbouw wil bedrijven of biodiversiteit wilt ontwikkelen is het wel een factor van belang. Stel dat je een paar hectare hebt in een gebied waar je bosverjonging wilt, dan heb je aan een enkel hert genoeg. In grotere gebieden kun je er meer hebben. Ik ken gebieden in Schotland waar wel veertig herten per hectare leven en toch is er nog een stijgende lijn in bosverjonging en biodiversiteit te zien. Als het gebied groot en levenskrachtig genoeg is, hoeft het geen probleem te zijn. Mijn antwoord is dus: ja, hoge dichtheden kunnen een impact hebben, maar het hoeft niet.'

En hoe belangrijk is het om exacte aantallen te weten, bijvoorbeeld bij reewild?

'Ook dat is een lastige vraag. Wetenschappers zijn het daar niet over eens. Ook dat hangt weer af van je doelen. Natuurlijk kun je in een bosverjongingsgebied zeggen: ik accepteer niet meer dan tien procent vraatschade en ik schiet dus door tot ik dat percentage heb bereikt. Dat is momenteel de Franse aanpak. Ik vind dat een wel erg grove methode. Want wie zegt dat je er in het begin niet veel teveel schiet? Je moet dus bij benadering wel weten wat er

Een grote populatie edelherten kan een grote impact hebben op de biodiversiteit

'Als zijnen ergens niet welkom zijn, moet je meteen doortastende maatregelen nemen'

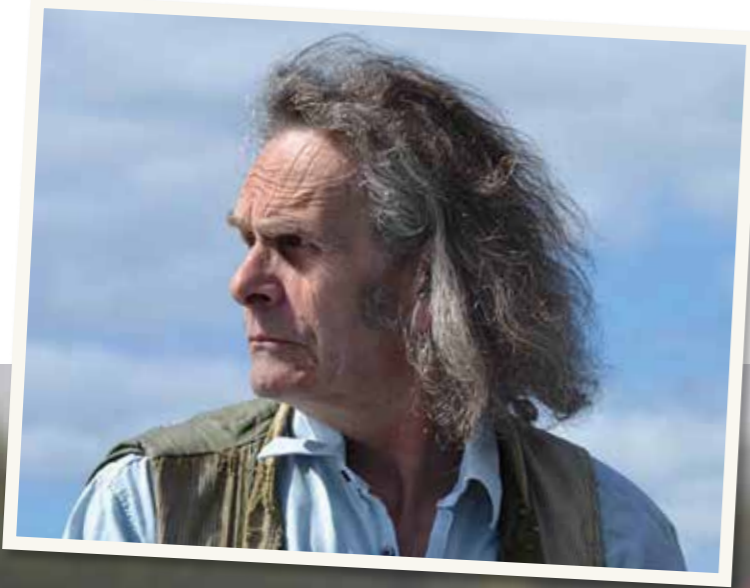
Foto: Eline Verwoerd

rondloopt. Het probleem is dat jagers bij tellingen vaak alleen naar hun eigen jachtveld kijken en niet naar grotere leefgebieden. Reeën houden zich niet aan papieren grenzen en de geiten kunnen soms behoorlijk grote afstanden afleggen dwars door territoria van andere bokken.'

Reewild laat zich echter lastig tellen. Steeds meer beheerders zijn ervan overtuigd dat reewild überhaupt niet te tellen valt.

'Dat is waar en dat is een probleem dat je in heel Europa aantreft. Ze zijn eigenlijk alleen goed te tellen in grote open gebieden (zoals de wijde open Moorlands in Schotland). Zodra er bospercelen en dekking is, neemt de foutmarge in de tellingen ook toe. Ik denk echter dat de techniek ons hier in de nabije toekomst te hulp komt. Nu al kun je behoorlijke metingen maken met drones. Er zijn zelfs infraroodcamera's die een geit van een bok kunnen onderscheiden. Dat soort apparatuur is nu nog duur en gebruiksonvriendelijk, maar ik weet zeker dat dat in de toekomst zal veranderen.'

In de grensgebieden met Duitsland en België is sprake van een toenemende migratie van wilde zwijnen. Momenteel wordt er in deze gebieden een nulstandbeleid gehanteerd. Wat is uw mening hierover?

'Als zwijnen in een bepaald gebied niet welkom zijn moet je vanaf het begin van de kolonisatie doortastende maatregelen nemen. Eigenlijk is in zo'n geval de nulstand hanteren de enige optie, want als je een paar zwijnen toelaat is het probleem binnen de kortste tijd niet meer in de hand te houden. Ik heb dat in het zuiden van Engeland gezien met de muntjak. Daar heeft men te lang gewacht met ingrijpen. Gevolg: de muntjakpopulatie heeft zich enorm uitgebreid. Als je ze eenmaal hebt kun je de kolonisatie alleen nog maar vertragen.'

Een ander belangrijk punt dat momenteel in Nederland speelt is beheer op hotspots: oftewel daar schieten waar de aanrijdingen zijn. Werkt dat?

'Ik ben sceptisch. Bij soortgelijke projecten in Europa zie je dat de plek van het geschoten dier meteen weer wordt opgevuld door een ander dier. Het heeft veel meer zin om je af te vragen: waarom is er op die bewuste plek een hotspot? Is er voedsel aan de andere kant van de weg? Zo ja, dan kun je elders een voedselbron plaatsen zodat de reeën daar naartoe trekken. Naast veel wegen in Europa is slechts een smalle groenstrook als afscheiding met het bos. Zo'n ree loopt uit het bos en heeft niet eens de kans om een auto te zien aankomen omdat hij al meteen op de weg staat. Breder bermen helpt in zo'n geval misschien beter dan afschot. Laten we eens vaker kijken met de ogen van het dier in plaats met die van de jager.' •

Foto: Meijco van Velzen